

บทที่ ๖

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนกับการพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยวิเคราะห์แบบจำลองของการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่ของเลนินเนอรันั้นได้กำหนดช่วงการศึกษาระหว่าง ปี พ.ศ. ๒๕๐๓-๒๕๒๖ โดยใช้ข้อมูลประชากรมาวิเคราะห์ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงประจักษ์และข้อมูลจากเอกสารที่รวบรวมมาเพื่อใช้วิเคราะห์ในลักษณะเชิงวิจักษ์เพื่อพิจารณาถึงการนำแบบจำลองการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่ของเลนินเนอรัมาอธิบายการพัฒนาประเทศไทย และในการวิจัยนี้ตั้งอยู่บนข้อสมมุติฐานเบื้องต้นที่สำคัญว่า สื่อมวลชนไม่ใช่เป็นปัจจัยเดียวที่เป็นสาเหตุของผลการพัฒนาประเทศที่เกิดขึ้นอย่างไรก็ตามสื่อมวลชนเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งและเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศ สื่อมวลชนทำให้เกิดการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงในขณะเดียวกันก็ได้รับผลจากการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยทางสังคมอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน

การวิจัยนี้ประกอบด้วยตัวแปรในการพิจารณา ๕ ตัวแปร คือ

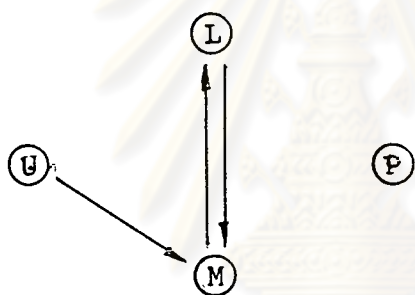
๑. การเป็นเขตเมือง (U)
๒. การรู้หนังสือ (L)
๓. การใช้สื่อมวลชน (M)
๔. การมีส่วนร่วมทางการเมือง (P)
๕. การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ (P)

การวิเคราะห์เชิงประจักษ์จะช่วยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ เหล่านี้ เมื่อตอบคำถามว่าเป็นไปตามแบบจำลองของเลนินเนอรัหรือไม่และการวิเคราะห์เชิงวิจักษ์จะช่วยยืนยันผลของการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ในเรื่องเกี่ยวกับความเหมาะสมของตัวแปรบางตัวและการนำแบบจำลองฯ ของเลนินเนอรัมาอธิบายการพัฒนาประเทศไทย

ผลของการวิจัยเชิงประจักษ์ สรุปเป็นประเด็นตามลำดับของสมมุติฐานไค้ดังนี้

๑. จากการทดสอบสมมุติฐานข้อที่ ๑ และ ๒ พบว่า ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวแปร ๔ ตัว ตามแนวความคิดของเลนเนอร์คือ การเป็นเขตเมือง การรู้หนังสือ การใช้สื่อมวลชน และการมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้วจะพบว่า ตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับตัวแปรอื่น ๆ รวมทั้งไม่สามารถนำมาอธิบายซึ่งกันและกันกับตัวแปรอื่น ๆ ได้ด้วย แสดงให้เห็นเป็นรูปจำลองไค้ดังนี้

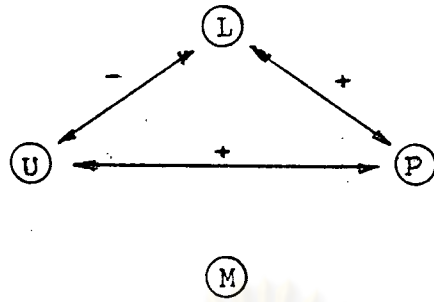
แผนภูมิที่ ๒๒ รูปจำลองแรกในการทดสอบ

P = การมีส่วนร่วมทางการเมือง

๒. และเมื่อเปลี่ยนตัวแปรจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองมาเป็นการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจแล้วและพิจารณาค่าสหสัมพันธ์แล้วพบว่า ตัวแปรทุกตัวยกเว้น การใช้สื่อมวลชนที่ไม่มีความสัมพันธ์และสามารถอธิบายซึ่งกันและกันกับตัวแปรอื่น ๆ ได้ ในการที่ตัวแปรอื่น ๆ บางตัวก็มีความสัมพันธ์เราอธิบายกันได้ในทิศทางเดียวกันในระดับสูง บางตัวก็ในทิศทางตรงกันข้ามในระดับสูง ดังเช่นที่แสดงให้เห็นจากรูปจำลองที่ ๒ ดังนี้

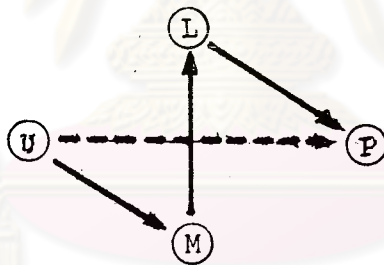
แผนภูมิที่ ๒๓ รูปจำลองที่สองในการทดสอบ

P = การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ

และจากรูปจำลองที่สองก็ทำให้เกิดปัญหาในการพิจารณาความสัมพันธ์ทำให้ต้องมีการวิเคราะห์แบบ Path analysis เพื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผลระหว่างตัวแปรต่าง ๆ และผลปรากฏว่า ได้ความสัมพันธ์ต่าง ๆ ดังนี้

แผนภูมิที่ ๒๔ แบบจำลองการพัฒนาประเทศไทย

P = การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจซึ่งวัดจากการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ คือ รายได้ต่อหัวของประชาชน (per capita income)

ผลที่ได้ของการวิจัยนี้ต่างจากแบบจำลองของเส้นเนอร์เกือบทั้งหมด ซึ่งจากแบบจำลองนี้ทำให้สามารถทดสอบสมมุติฐานข้อที่ ๓ และ ๔ ได้ว่า

๓. สำหรับการพัฒนาประเทศไทย เมื่ออัตราการเป็นเขตเมืองเกิดขึ้น ๑๐% อัตราการรู้หนังสือไม่ได้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนและพร้อม ๆ กันในทิศทางเดียวกัน แม้ว่าไทยเราจะเริ่มมีอัตราการเป็นเขตเมืองในช่วงเริ่มต้นแผนพัฒนาในอัตรา ๑๒.๙% ก็ตาม และพบว่าจุดที่การรู้หนังสือมีอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างมากและเป็นอิสระจากอัตราการเพิ่มขึ้นของการเป็นเขตเมืองตั้งแต่การเป็นเขตเมืองมีอัตราเพิ่มขึ้นถึง ๑๖.๕% เท่านั้น การรู้หนังสือก็จะมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างมากและเป็นอิสระจากอัตราการเพิ่มขึ้นของการเป็นเขตเมือง ทั้ง ๆ ที่ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ประเทศไทยก็ยังมีอัตราการเป็นเขตเมืองไม่ถึง ๒๕% ตามแนวความคิดของเลนเนอร์

๔. ทิวแปรการใช้สื่อมวลชนและการรู้หนังสือนั้นมีความสัมพันธ์ในลักษณะตรงและทิศทางเดียวจากการใช้สื่อมวลชนไปยังการรู้หนังสือ ไม่มีลักษณะที่เกือบลูกซึ่งกันและกัน และการรู้หนังสือที่เพิ่มขึ้นจากการใช้สื่อมวลชนที่เพิ่มขึ้นก็จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น

จากการวิเคราะห์เชิงวิจักษณ์ก็พบว่า ในการศึกษาการพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนา โดยใช้แนวความคิดจากแบบจำลองการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่ของเลนเนอร์นั้น ต้องพิจารณาตัวแปรการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจให้เป็นเป้าหมายของการพัฒนาประเทศมากกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองและเมื่อเปลี่ยนตัวแปรนี้แล้วก็ทำให้ขั้นตอนหรือลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ มีลักษณะที่เป็นเฉพาะของประเทศไทย

ในการวิจัยนี้ เมื่อนำผลการวิจัยทั้งเชิงประจักษ์และเชิงวิจักษณ์ที่มีส่วนสนับสนุนและยืนยันซึ่งกันและกันก็ทำให้ผู้วิจัยอาจสรุปได้ว่า สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนกับการพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑ ถึง ๕ โดยวิเคราะห์แบบจำลองการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่ของเลนเนอร์นี้มีตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ๔ ตัวแปร คือ

๑. การเป็นเขตเมือง
๒. การรู้หนังสือ
๓. การใช้สื่อมวลชน
๔. การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ

และมีลักษณะของความสัมพันธ์ที่อาจอธิบายได้ดังนี้คือ "สื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับการเป็นเขตเมืองและการรหนังสือ กล่าวคือ การเป็นเขตเมืองซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาประเทศนั้นเมื่อมีอัตราเพิ่มขึ้นก็จะทำให้เกิดการใช้สื่อมวลชนเพิ่มมากขึ้น การใช้สื่อมวลชนที่เพิ่มขึ้นก็จะมีผลโดยตรงต่อการรหนังสือที่เพิ่มขึ้นและการรหนังสือที่เพิ่มขึ้นก็จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น แม้ว่าโดย การใช้สื่อมวลชนที่เพิ่มขึ้นจะไม่มีผลโดยตรงต่อการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจที่เพิ่มมากขึ้นก็ตาม แต่ก็ส่งผลผ่านการรหนังสือที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ก็ยังมีผลทางอ้อมเมื่อการเป็นเขตเมืองเพิ่มขึ้นก็อาจทำให้การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจจึงถือว่าเป็นเป้าหมายสำหรับการพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนา"

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อุปสรรคในการวิจัย

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยประสบอุปสรรคในหลาย ๆ ด้าน อาทิเช่น

๑. การให้คำจำกัดความของแบบจำลองที่นำมาใช้ในการศึกษา คือระหว่าง คำว่า "การเปลี่ยนให้ทันสมัยใหม่" และ "การพัฒนา" ผู้วิจัยเองก็ยอมรับว่าในปัจจุบันคำ ทั้งสองคำนี้มีความหมายไม่เหมือนกัน แต่ถ้าพิจารณาในความหมายหรือศักยภาพของเนื้อหา ของลินเนอร์แล้ว น่าจะหมายความถึงการพัฒนาประเทศนั่นเอง แต่ผู้วิจัยก็ยังต้องใช้คำว่า "การเปลี่ยนให้ทันสมัยใหม่" เพราะจะต้องแปลจากคำว่า "modernization" ในหนังสือของลินเนอร์ แต่โดยความหมายในที่นี้หมายความเช่นเดียวกับการพัฒนาประเทศนั่นเอง

๒. ในเรื่องของการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากข้อมูลที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้ในการ วิเคราะห์สำหรับการวิจัยนี้เป็นข้อมูลประชากรชาติ ซึ่งมาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ หลาย ๆ แห่ง โดยเฉพาะข้อมูลเดียวกัน อาจมาจากสองแหล่งและไม่เหมือนกัน ผู้วิจัยจำเป็นต้อง ยึดถือข้อมูลจากแหล่งที่ได้รับการยอมรับเป็นทางการคือ สำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นหลัก เพื่อป้องกันการผิดพลาดและอคติที่คงเกิดขึ้นกับแหล่งข้อมูลและตัวข้อมูลเอง นอกจากนี้ยังพบ ปัญหาเกี่ยวกับตัวข้อมูลมีการบันทึกไว้ไม่ครบทุกปี ยกเว้นข้อมูลการเลือกตั้งที่มีแค่ ๕ ครั้งเท่านั้น ในช่วงแผนฯ ผู้วิจัยจึงใช้การคำนวณทางสถิติเพื่อหาอัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปีทำให้สามารถ ลอคอคติที่อาจเกิดขึ้นกับตัวข้อมูลได้ และ

๓. ในเรื่องของการวิเคราะห์ข้อมูล เนื่องจากว่าการวิจัยนี้จำเป็นต้องใช้การ วิเคราะห์ทางสถิติขั้นสูงคือ การวิเคราะห์แบบ Path Analysis หรือ การวิเคราะห์ เชิงเส้นตรง หรือการวิเคราะห์เชิงเหตุผลแก่สถิติตัวนี้ผู้วิจัยไม่ได้ศึกษามาก่อนเมื่อตอนศึกษา ระหว่างหลักสูตร ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องศึกษาเพิ่มเติมจากหนังสือสถิติต่าง ๆ และได้วิธี การคำนวณโดยการใช่ว่า Multiple Coefficient ในการคำนวณ ผู้วิจัยได้เสนอวิธีการคำนวณไว้แล้วในบทที่ ๓ ที่เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย

ข้อเสนอแนะ

สำหรับการวิจัยนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะหลายประการคือ

ในประเด็นแรก ในเรื่องเกี่ยวกับหัวข้อที่จะเลือกมาศึกษานั้น ผู้วิจัยอยาก
เสนอแนะแก่ผู้สนใจโดยเฉพาะนิสิตปริญญาโทในสาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ ควรจะมี
การหีบยกเอาแบบจำลองหรือทฤษฎีของนักวิชาการตะวันตกมาศึกษาเพื่อทดสอบดูว่าสามารถ
นำมาใช้กับลักษณะหรือสภาพของประเทศไทยได้หรือไม่ ผลของการวิจัยจะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง
สามารถหีบยืมไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้

ประเด็นต่อมา ก็เช่นที่เราได้ทราบและตระหนักกันอยู่แล้วว่าการวิจัยใน
ทางสังคมศาสตร์นั้น ตัวแปรต่าง ๆ มีตัวแปรแทรกมากมายนั้นหมายความว่าตัวแปรแต่ละตัว
อาจได้รับอิทธิพลจากตัวแปรอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือการศึกษาได้มาก ฉะนั้นจึงจำเป็นที่ผู้วิจัยจะ
เสนอว่า การวิจัยในทางสังคมศาสตร์ ควรที่จะมีการวิเคราะห์ทั้งในเชิงประจักษ์และวิจักษณ์
เพื่อให้ได้ผลวิจัยที่ค่อนข้างยืนยันกับสภาพความเป็นจริงได้มาก ต้องระลึกละเอียดว่าตัวเลขนั้น
อาจบอกอะไรแก่เราได้ในระดับที่จำกัด การศึกษาพฤติกรรมทางสังคมและพฤติกรรมของมนุษย์
เป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน ซึ่งบางครั้งตัวเลขก็ไม่สามารถอธิบายให้เราทราบได้

ผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยอยากเสนอให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบว่าสื่อมวลชนเป็นปัจจัย
ที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศ เราจึงน่าที่จะมาใช้สื่อมวลชนให้มีประโยชน์ต่อการพัฒนา
ประเทศอย่างจริงจัง นักสื่อสารมวลชนทั้งหลายควรจะต้องตระหนักถึงความสำคัญและหน้าที่
ของตัวเอง และควรจะรับผิดชอบต่อหน้าที่นี้ให้ดีที่สุด เราจึงน่าจะเรียกหน้าที่และความรับผิดชอบ
ของนักสื่อสารมวลชนได้ว่า จรรยาบรรณของนักสื่อสารมวลชน และ

ในประเด็นสุดท้าย ผู้วิจัยไม่เคยกล่าวมาเลยว่า แบบจำลองที่ผู้วิจัยศึกษา
มาได้นี้ เป็นแบบจำลองที่แน่นอนของการพัฒนาประเทศไทย แบบจำลองก็ยังคงเป็นแบบ
จำลองคือ ช่วยสร้างความเข้าใจแก่ผู้ศึกษาในระดับหนึ่งเท่านั้น สิ่งที่ผู้วิจัยต้องการก็คือให้งาน
วิจัยนี้ เป็นเสมือนเครื่องกระตุ้นให้นักวิชาการในสาขาการสื่อสารหรือสื่อสารมวลชน ตลอดจน
นักวิชาการในสาขาที่เกี่ยวข้องได้มีการพิจารณาในรายละเอียดให้ลึกซึ้งต่อไปในอนาคตเท่านั้น

